

Valokuva Suomen Vapaa Evankeelinen Romanilähetys ry:n (nyk. Elämä ja Valo) perustamiskokouksesta Vihtavuoren Baptistiseurakunnassa 31.8.1964. Valokuvaajana toimi Juhani Eriksson.

4 Vapaiden suuntien oma romanijärjestö

ELÄMÄ JA VALO RY:N
HISTORIAA

Jukka Mäkinen

Einar ja Hertta Virjo

"Järjestö, jota aluksi oudoksuttiin, on lähentänyt ratkaisevasti romanikan-saa ja seurakuntia toisiinsa."

Einar Virjo

Einar Virjo ei syntynyt aivan tavalliseen suomalaiseen perheeseen eikä hänen elämäntarinansaakaan noudattele mitään totuttuja latuja. Hänen isänsä toimi kunnanlääkärinä Antreassa, mutta menehtyi pojan ollessa vasta kaksi vuotta vanha. Lääkärinä työskenteli myös isäpuoli, joka astui pojan elämään isän kuoleman jälkeen. Einar sairasti pienenä niin paljon ja niin usein, että hänen elämänsä

Hertta Virjon romanivaatetus jakoi kansan voimakkaasti kansan mieltä. Hertan oman kommentin mukaan, hän halusi kokea käytännön arjessa, mitä romanit kokevat.
Einar ja Hertta Virjo Haminassa 20.8.1970.

pelättiin loppuvan jo ennen aikuisikään selviytymistä. Toisin kuitenkin kävi ja Einar itse totesikin, että hänen elämällään varmaan oli jokin tarkoitus. Myöhemmät vuodet osoittivat, että jos kenen, niin hänen kohdallaan se piti paikkansa.

Elämän tarkoituksen etsintä

Vaikka Einar oli siinä onnellisessa asemassa, että hän pääsi opiskelemaan, ei hän sitä osannut arvostaa. Päinvastoin se oli pojasta ikävää ja omien sanojensa mukaan hän kyllästyi kaikkeen jo hyvin varhain. ”Aloin myös miettiä elämän tarkoitusta. Mikä olikaan tarkoitus, kun meidät oli tänne elämään pantu eikä meiltä oltu lupaakaan kysytty”. Nuoren miehen sisäinen tyhjiys ja elämän tarkoituksettomuus sai hänet noin viidentoista vanhana lukemaan Uutta Testamenttia, kuitenkin niin, että kukaan ei saanut tietää hänen etsintäänsä. Salaa hän sitä vuoteessa luki, mutta silti asia selveni hänelle Johanneksen evankeliumista. Jeesuksen sanat pysäyttivät ja niihin hän tarrasi kiinni kaikin voimin. ”Totisesti, totisesti minä sanon teille: joka uskoo, sillä on iankaikkinen elämä”. Myös ensimmäisestä kirjeestä Timoteukselle oli suuri apu: ”Tartu kiinni iankaikkiseen elämään”. Näistä raamatunpaikoista pojalle selvisi, että hänen elämänsä tarkoitus oli ottaa vastaan kutsu iankaikkiseen elämään.

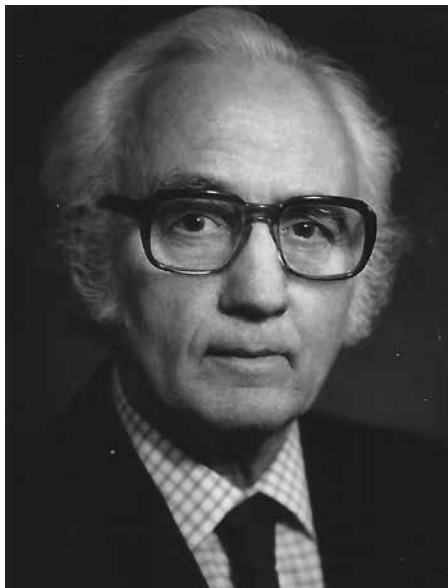
Hiljainen usko

Uskonratkaisun tekeminen auttoi niinkin maallisessa asiassa kuin koulunkäynnissä. Intoa siihen riitti nyt hiukan enemmän. Einar Virjon kotona ei uskonasioista puhuttu, pojan äiti ei maininnut edes sitä, että hänen isänsä oli juutalainen. Eikä Einarkaan omasta ratkaisustaan pitänyt meteliä, jos joku tuli lähelle hänen lukiessaan Uutta Testamenttia, kirja sujahti nopeasti piiloon. Kavereidensa joukossa Einar ei tiennyt ketään uskovaa ja niin hänestä tuli eräänlainen piilouskouvainen. Elämäkään ei juuri muuttunut uskoontulon jälkeen.

”Lue papiksi”

Tulevaisuudensuunnitelmissa nuorukaisella oli pyrkiä kauppakorkeakouluun ja siksi oli luontevaa, että hän kesäisin meni harjoittelijaksi kauppaliikkeeseen. Kävi kuitenkin niin, että mitä lähemmäksi koulun loppuminen tuli, sitä voimakkaammin hän koki sisäisen äänen kehotuksen: ”Lue papiksi”. Einar ei innostunut vaihtoehdosta, vaikka ääni ei vaiennutkaan. Hän piti papin virkaa liian vaativana, nimenomaan saarnaaminen kirkossa tuntui liian vastuulliselta. Pitkään hän kamppaili itsensä kanssa, kunnes sitten vastentahtoisesti antoi periksi. Einarin vanhemmat olivat jo kauan tiukanneet pojalta, mitä tämä oikein aikoo ruveta lukemaan. Kun vastaus nyt tuli, poikaa ei ensin uskottu. Aihe oli niin vieras, että

siinäkin vaiheessa, kun nähtiin pojan olevan tosissaan, kukaan ei alkanut siitä keskustelemaan hänen kanssaan.

Einar Virjo

Kasteasian edessä

Asevelvollisuutta suorittaessaan Einar sai toverikseen kirkkoherran pojan, jonka suunnitelmissa oli myös aloittaa lukeminen papiksi. Jumaluusopillisessa tiedekunnassa nuorukainen suorastaan ahmi tietoa ja näin hänelle avautui aivan uudenlainen maailma. Asiaa auttoi vielä se, että joka sunnuntaihin kuului kirkossakäynti ja viikolla tulivat tu-

tuksi erilaiset hengelliset tilaisuudet. Kaikki meni ilman sen suurempia vaikeuksia, kunnes Einar törmäsi kasteasiaan. Seurasi Raamatun tutkimista, väittelyjä ja lopulta nuorukainen suunnisti uskovien kasteelle ja liittyi Viipurin Saalem seurakuntaan. Ihan helppo tilanne ei ollut, siitä pitivät huolta opettajat, opiskelutoverit, eikä lähisuvultakaan tukea tullut. Vanhempi veli esimerkiksi oli sitä mieltä, että pikkuveli piti Raamattua väärinpäin käsissään. Näihin hetkiin loppui opiskelu Jumaluusopillisessa tiedekunnassa, mikä oli pettymys monelle sukulaiselle, olihan pappina toimiminen arvostettu ammatti. Kaiken lisäksi heitä oli ollut suvussa ennenkin, mm. Einar Virjon isoisä oli ollut pappi. Tätä taustaa vasten tuntui nuoresta miehestä erikoisen miellyttävältä saada helluntaiseurakunnan puolelta sydämellinen ja lämmin vastaanotto.

Romanipäivät Ranskassa

Einar Virjon seuraavat kymmenet vuodet olivat tapahtumantäyteisiä, niihin kuului mm. sodat, avioliitto ja toiminta niin maallisessa kuin hengellisessä työssäkin. Romanityö alkoi Virjojen kohdalla varsinaisesti vasta 1960-luvun alkuvuosina. Yhtenä voimakkaana sysäyksenä toimi varmasti käynti Juhani Erikssonin kanssa romanipäivillä Ranskassa. Niin Einar kuin hänen vaimonsa Herttakin kokivat voimakkaasti sekä suuren uskovien romanien määrän, että myös ilmapiirin. Einar

totesi asian sanomalla: ”Ei pelkkä väenpaljouskaan tyydytä, jos Jumalan läsnäolo puuttuu”. Ranskan romanipäivillä ei tässä suhteessa tullut pettymystä.

Sydän uhrikoppaan

Oli koittanut kesä 1964 ja sen mukana Ranskasta tuli Suomeen joukko romanisaarnaajia. Pieksämäelle oli järjestetty telttakokouksia, ja kun Einar Virjo tunnettiin kielitaitoisena miehenä, häntä pyydettiin varatulkiksi. Varmaan kummallakaan, sen paremmin Hertalla kuin hänen puolisoillaan, ei ollut etukäteen tietoa, kuinka käänteentekeviksi nuo kokoukset heille osoittautuisivat. Jo niin monen suomalaisen romanuskovaisen näkeminen yleisön joukossa teki heihin vaikutuksen. Erityisesti ehtoolliskokouksen ilmapirissä oli jotakin koskettavaa ja murtavaa. Jo aikaisemmissa tilaisuuksissa Hertta oli antanut kaikki rahansa uhreihin, joten nyt ei ollut mitään, mitä laittaa yleisön joukossa kiertävään koppaan. Ei ainakaan mitään ulkonaisesti arvokasta, mutta jotakin kuitenkin. Nainen leikkasi paperista sydämen muotoisen kuvion ja pudotti sen rahan sijasta. Eihän se ollut muuta kuin arvotonta paperia, mutta se symboloi jotakin paljon merkittävämpää. Hertta Virjo pisti kaikkensa peliin, itse asiassa hän luovutti itsensä ja sydämensä kokonaan romanikansan hyväksi. Einar ei ollut ihan varma, laittoiko hän ihan yhtä paljon. Kovin paljon vähempää se ei kuitenkaan voinut olla, siitä ovat todisteina ne vuodet, jolloin hän puolisonsa kanssa paloi romanien parissa tehtävälle hengelliselle työlle.

”Mustalaisille ikään kuin mustalaisia”

Hertta ei todellakaan jättänyt tässä asiassa mitään puolitiehen. Siitä kertoo sekin, että hän kokouksissa ja romanikodeissa vieraillessaan pukeutui tyypilliseen romaninaisen pukuun. Ihan suin päin hän ei ratkaisua tehnyt, vaan selvitti asiaa etukäteen neuvottelemalla ja kyselemällä asun sopivuudesta vanhempien romanien kanssa. Kun heidän kantansa oli myönteinen, Hertta uskaltautui tekemään tämän liikkeen. Myöhemmin kävi ilmi, että asia ei ollutkaan, ainakaan kaikille, aivan niin yksiselkoinen. Löytyi niitä, joiden mielestä Hertan ei olisi pitänyt pukeutua kuin romaninaiset. Palautettakin tältä puolelta tuli, eikä aina niin rakentavaakaan, mutta sentään asiat ajan kuluessa sovittiin. Ilmassa oli myös sellaista ajattelutapaa, että romaninaistenkaan ei olisi pitänyt laittaa päälleen vaatteita, jotka niin selvästi erottivat heidät pääväestön edustajista. Ei siis ihme, että kaikki eivät olleet innostuneet Hertta Virjon eleestä. Einar puolusti ratkaisua jälkepäin seuraavalla tavalla: ”Meidän tulee olla mustalaisille ikään kuin mustalaisia ja

Suomen Vapaa Evankeelinen Romanilähetys ry:n (nyk. Elämä ja Valo) perustettiin Vihtavuoren Baptistiseurakunnassa 31.8.1964. Perustamisasiakirjaa allekirjoittamassa Mandi Setälä. Kuvassa mukana myös Ilmari Kaskikallio (vas.) ja Einar Virjo. Valokuvaajana toimi Juhani Eriksson.

juutalaisille ikään kuin juutalaisia. Jokaisella kansalla on oma kulttuurinsa, jota Jumalakin kunnioittaa. Raamattu kitkee sitten pois sen, mikä on pakanallista”.

Rudi Roth muistaa reaktiot, jotka syntyivät Hertan romanivaatteista.

”Aluksi eivät romanit saatikka seurakuntalaiset hyväksyneet Hertan tapaa, mutta pikku hiljaa he tottuivat siihen. Varsinkin Pohjanmaan kaaleet eivät ymmärtäneet tuota tapaa. Hertta ei arvosteluista paljon välittänyt. Hän oli voimakas ihminen. Hän osasi myös kuunnella viisaimpien neuvoja. Välillä hän totteli niitä ja välillä ei”. Rudi naurahtaa ja jatkaa, että voimakkaasta luonteestaan huolimatta Hertta uskalsi myös pyytää tekemisiään anteeksi.

”Virjot olivat romanien parissa erittäin arvostettuja ja rakastettuja ihmisiä”.

Kun Einar ja Hertta vierailivat romanikodeissa, heitä luultiin usein romaneiksi, eivätkä Virjot asiaa korjanneet. Uskonasioista keskusteleminen oli helppoa, mutta romanien noudattamien tapojen opetteleminen olikin jo paljon työläämpää. Ja sai Hertta maistaa romanina olon varjopuoliakin, useammankin kerran. Lahdessa muuan yöbaari mainosti suurella kyltillä paikan olevan auki läpi koko yön. Kun Hertta käveli romaniasussaan tiskille katsomaan, mitä oli tarjolla, suuntasi virkapukuinen vahtimestari Einarin luokse. Sen enempää kyselemättä mies ilmoitti

kantansa, jonka mukaan ”mustalaisille” ei heillä tarjoilla. Ei auttanut muu kuin lähteä jatkamaan matkaa.

Suomen Vapaa Evankeelinen Romanilähetys

Virjoilla oli tärkeä rooli, kun Suomen Vapaa Evankeelinen Romanilähetys perustettiin vuonna 1964 Pieksämäen kansainvälisillä romanijuhlilla. Hertta ja Einar olivat olleet Marseillessa, Ranskassa, tutustumassa siellä tehtävään romanityöhön. Einar Virjo painottaa, että ranskalaisilla romaneilla oli suuri merkitys Suomen romanityön vahvistumisen kannalta. Ranskalaiset romanisaarnaajat vierailivat Suomessa useita kertoja ja vastaavasti Suomesta käytiin tutustumassa siihen tapaan, miten asiat oli hoidettu siellä, missä oli herätystä romanien keskuudessa ja vahvat romaniseurakunnat. Ranskassa Virjot saivat sydämelleen, että Suomeen pitäisi perustaa oma romanityöyhdistyminen. Näin sitten tapahtuikin Vihtavuoren baptistiseurakunnassa, jossa eri vapaisiin seurakuntiin kuuluneet, romanien parissa työtä tekevät ja muut asiaa tärkeänä pitäneet, veivät romanityön Suomessa uudelle tasolle.

Itsekin yhdistyksen perustajajäseniin kuulunut Rudi Ruth muistuttaa, että tyhjästä ei tarvinnut silti lähteä liikkeelle.

”Einar ja Hertta Virjon työtä mitenkään väheksymättä, he eivät tienneet esim. Mattssonista ja Eeli Jokisesta, kuin vain kuulopuheiden perusteella. Pohjatyötä romanien parissa oli tehty jo pitkään, vuosikymmenien ajan”.

Yksi uuden yhdistyksen merkittävimmistä tehtävistä oli pitää huolta, että romaneille järjestettiin hengellisiä tilaisuuksia. Eikä ollut mikään pieni asia sekään, että se sai kiinteämmin yhteen heidät, jotka toimivat romanien parissa tehtävässä hengellisessä työssä. Einar Virjo muistelee lämmöllä kirjassaan ”Korkeimman suojassa” erilaisia alkuaikojen työmuotoja. Kaikki ne olivat tarpeellisia, myös pelkästään romaneille tarkoitettuja raamattupiirejä. Päästiinhän niissä käsittelemään asioita, jotka olivat päivänpolttavia nimenomaan heille.

Vaikka jälkepäin Suomen Vapaan Evankeelisen Romanilähetystyksen arvo myönnettiin, niin alkuaikoina esiintyi soraääniäkin. Ihmeteltiin, eivätkö tavalliset seurakuntien järjestämät tilaisuudet kelvanneet romaneille. Einar Virjo oli vakaasti sitä mieltä, että siihen ei ollut aika vielä kypsä. Ennakkoluuloja oli liian paljon, niin seurakuntien sisällä kuin varmaan romaneillakin. ”Meille Hertan kanssa tuottaa suurta iloa, kun ajatellaan, että olemme olleet mukana perustamassa Suomen Romanilähetystä. Juuri tämä lähetys, jota aluksi oudoksuttiin, on lähentänyt ratkaisevasti romanikansaa ja seurakuntia toisiinsa. Meillä eivät romanit muodosta omia seurakuntia niin kuin lähes kaikkialla muualla maailmassa”.

Jos on ongelmia tänäkin päivänä, ollaan kuitenkin ihan eri tilanteessa kuin

muutama vuosikymmen sitten, jolloin Hertta ja Einar Virjokin saivat tehdä toisissaan töitä, että romanit olisi hyväksytty seurakunnissa samanarvoisina ihmisinä kuin muut.

Elämä ja Valo -lehti

Yhdistyksen perustamisen jälkeen alkoi myös ilmestyä pitkälle Hertta Virjon ideoima Elämä ja Valo -lehti, jota toimittamaan hänet valittiin. Lehti oli tarpeellinen, sillä sen kautta romanit eri puolilla Suomea saivat tietää romanijuhlista ja siitä, mitä romanityön kentällä tapahtui. Elämä ja Valo -lehden alkuaikojen luonteesta kertoo jotakin se, että sitä kutsuttiin usein romanityön ”sotahuudoksi”. Hertta Virjo toimitti lehteä kaiken kaikkiaan peräti 18 vuotta. Tämän hän teki muiden toimiensa ohella, ja puoliso antoi asiasta tunnustusta: ”En tiedä, olenko nähnyt lähelläni niin kokosydämistä työtä lehden toimittamisessa. Tiedän, kun autoin myös mukana”. Hertalla oli myös se selkeä näky lehden toimittamisesta; se piti tehdä Jumalan Hengen johdatuksessa.

Lehden tekeminen vaati välillä öidenkin valvomista, mutta Hertalla oli voimakas halu saada se ilmestymään sovittuna aikana. Elämä ja Valo -lehti sai kirjoituksia usealta taholta, mutta vain harvoin niitä saattoi julkaista sellaisenaan. Oikeinkirjoitus saattoi olla niin horjuvaa, että koko juttu piti kirjoittaa uusiksi. Asia, joka oikeasti vaati melkoista vaivannäköä, kirjoittajan sanottavan sisältöä kun ei voinut kuitenkaan lähteä muuttamaan. Hertta Virjon kaudella lehden linja oli voimakkaasti kannustava ja vetoava. Lukijat haluttiin uhraamaan, rukoilemaan ja joka tavalla muutenkin toimimaan romanityön puolesta.

Työ voimistuu myös Helsingissä

Romaniherätys alkoi aikanaan Pohjanmaalta ja levisi hiljalleen Keski-Suomeen asti. Voimakkaina vaikuttajina tässä toimivat mm. Eeli Jokinen, Ernst Mattsson sekä Anna ja Laina Mäntyniemi. Myöhemmin Einar Virjosta tuntui, että kun Pohjanmaalla oli romanityö jo täydessä vauhdissa, Helsingin suunta oli vielä lapsenkengissä. Joitakin uskovia romaneja sieltäkin sentään löytyi, yhtenä heistä Herman Blomerus. ”Tämän veljen kanssa minä alkuun kiertelin myös täällä Helsingissä. Herman lauloi ja puhui, ja minä puhuin myös. Vastaanotto oli hyvä”. Vastaanotto ei sitä vastoin ollut yhtä hyvä alueen seurakunnissa, ja siksi kokoukset järjestettiin aluksi kodeissa ja eri huoneistoissa.

Alkoi herätys ja sen myötä kasteasia tuli ajankohtaiseksi. Helsingin Saalemisessä asiaa jouduttiin pohtimaan romanien perinnäistapojen kautta, olihan kasteelle

Hertta Virjo ja Hemmi Hagert telttajulilla 9.9.1966. Hemmi Hagert toimi vuosien ajan uskollisesti teltatyössä.

Einar Virjo Henry Hedmanin ja Feija Grönforsin kanssa telttajuhlilla Helsingissä 1980-luvulla.

pyrkivien joukossa vanhoja ja nuoria, miehiä ja naisia. Sellainenkin ajatus esitettiin, että romaninaiset pitäisi kastaa kaikki vaatteet päällä. Joku tuli kuitenkin ajatelleeksi, mahtaisiko seitsemän metriä pitkää hametta edes saada veden alle. Lopputulokseksi tuli, että kaikki kastettavat käyttivät kastepukua. Ihan yksinkertaista ei ollut sovittaa myöskään romanien avioliittokäytäntöä seurakuntien ajattelutapaan. Nuorempia pareja Einar ja kumppanit suosittelivat menemään vihille ennen kastetta. Poikkeuksiakin oli, sen Virjo myöntää. ”Kuitenkin eräs paris-kunta, jolla oli lapsia ja lapsenlapsiakin, kastettiin, vaikka he eivät olleet millään tavalla maan tapojen mukaan vihittyjä. Vakavia olivat ja hyviä uskovia elämänsä loppuun asti. Eino Manninen kävi heidän kotonaan ikään kuin toteamassa, ettei heidän tarvitse vihille mennä. Mielestäni se oli aivan oikein, vaikka se tapahtui-kin vasta kasteen jälkeen”.

Einar Virjo huomauttaa, ettei evankeliuminjulistus ollut pelkkää menestystä, taikaskujakin tuli. Monen uskontaival katkesi kesken kaiken. Romanityön vastaavat kyllä yrittivät parhaansa, mutta se ei aina riittänyt.

Lähetyskutsu romanien pariin

Lähetystyö oli Einar Virjon sydämellä jo hyvin nuoresta ja halu lähteä julistamaan evankeliumia kaikkialle maailmaan poltteli sisintä. Virjot rukoilivat paljon asian puolesta, mutta mikään ovi ei tuntunut aukeavan. Kotimaassa tehtävässä hengellisessä työssä he kuitenkin saivat olla mukana täysin rinnoin. Vasta myöhemmin Virjoille selvisi, että lähetystyö heidän kohdallaan alkoi romanityön myötä. ”Hän näytti meille syrjityn ja evankeliumista osattoman romanikansan Suomesta alkaen”. Myöhemmin Virjojen työ sitten laajeni romanien parissa Euroopan eri maista aina Intiaan asti.

*Lähteet:
EV-lehden artikkelit
Elämä ja Valo ry:n arkisto
Virjo, Einar 1989: Korkeimman suojassa. Helsinki: Suomen Vapaa Romanilähetys ry.*

Jukka Mäkinen

JUHANI ERIKSSON

os kenelle, niin Juhani Erikssonille Jumala oli todellisuutta. Hän jutteli Luojansa kanssa, oli tilanne tai paikka mikä tahansa. Eikä se ollut vain yksipuolista rukoilua. Ei, Juhani kertoi, että Jumala jutteli hänelle ja ohjaili hänen elämänsä hyvinkin yksityiskohtaisesti. Vaikka Eriksson teki varsinaisen uskonratkaisunsa vasta aikuisiällä, hän toki oli hengellisten asioiden kanssa tekemisissä jo lapsuudesta asti. Kodissa olivat hengelliset asiat luontevasti esillä, ja jo pienenä poikana Juhani rukoili seuraavalla tavalla: ”Jeesus, tee minustakin laulaja, joka voi lohduttaa ja koskettaa jonkun sydäntä”. Siihen rukoukseen Jumala vastasi, siitä ei ole epäilystäkään. Lähdettyään uskon tielle, Juhani Eriksson halusi olla tehokas lähettäjänsä asialla ja itseään säästämättä hän oli mukana myös romanien parissa tehdyssä työssä.

Romanien kohtaaminen

Juhani oli vielä pieni poika, kun hän näki jotakin, joka painui hänen sisimpäänsä lähtemättömästi.